

DE OVERSTEEK

Aan mijn grootouders, in blijvende herinnering.

*Ik heb een afspraak met de Dood
Op een heuvelhelling ruw van lood,
Dit jaar, als zich de Lente meldt
Haar eerste bloemen pril in het veld.*

Alan Seeger, Amerikaans oorlogsvrijwilliger en dichter die op 4 juli 1916 sneuvelde in een granaattrechter aan de Somme. Uit *Onze bewogen 20ste eeuw: de eerste wereldoorlog 1914-1918*, Reader's Digest, 1998.

Andere jeugdromans van Koen D'haene
De hel in New York (Davidsfonds/Infodok, 2000)
Valsspeler (Davidsfonds/Infodok, 2003)
Gek van een eiland (De Eenhoorn, 2010)
Een hoofd vol rommel (De Eenhoorn, 2013)
De plannetjes van papa (Scriptomanen, 2015)
Ketters van de Kemmelberg (Scriptomanen, 2017)
De wedstrijd (Neckar, 2025)

Koen D'haene

De oversteek

Koen D'haene - De oversteek

© 2025, Koen D'haene en vzw de Scriptomanen

www.scriptomanen.org - www.inter-actief.be

Contact: info@inter-actief.be

Omslagillustratie: Marijke Meersman

NUGI 222

De eerste druk van *De Oversteek* verscheen in 2001 bij uitgeverij Davidsfonds/Infodok. De tweede druk verscheen in 2014 bij de Scriptomanen, en kreeg een heruitgave in 2025.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

1910

‘Naar het schijnt, zal Constant Vansteenkiste op de Kruishoek een warmwaterput bouwen!’

Vader keek niet eens op. Hij slurpte van zijn kop koude koffie en snoof het snot in zijn neus op.

‘Dat hij dat maar doet! Wie gelooft daar nu in? ’t Vlas ligt al honderd jaar lang te roten in de Leie. Waarom moet het nu opeens anders?’

Cottyn lachte stilletjes. Minne wist het natuurlijk weer beter!

‘Jij gelooft nooit in verandering, jij! Waarom zou vlas dat in putten groot is zoveel slechter zijn? De keurders hebben het getest en ze zagen niet eens het verschil!’

‘Omdat puttenvlas stinkt, verdomme! De botenkopers krijgen het niet eens verkocht aan de Engelsen. Ze zeggen dat ze het verschil zelfs kunnen smáken. En ze hebben nog gelijk ook. Leievlas blinkt en glanst en is veel sterker dan het vlas uit de rootputten!’

Vader wond zich op. Hij kieperde zijn restje koffie op de grond, pal naast Aloïs’ voeten.

Cottyn gaf niet op.

‘Blinken van al die viezigheid, zeker. Er passeert hier elke dag meer smerigheid van de Franse fabrieken in de Leie. Dat blijft plakken aan de rootbundels! In de putten gebruiken ze geen vies water en ’t vlas wordt er veel beter gespoeld. Ik heb het Vansteenkiste zelf horen vertellen aan Seynhaeve!’

‘Als het in die putten allemaal zoveel beter is, waarom is *mijnheer* Constant dan niet in Beernem gebleven? Hij heeft daar toch ook zo’n fameuze warmwaterroterij gebouwd? ’t Is van pure ellende dat hij weer naar Wevelgem is gekomen, want zijn boeltje is daar failliet!’

Vader richtte zich op, spande zijn laarzen aan en zette zijn pet op.

'Kom, Aloïs, aan 't werk. Luister maar niet naar al die verhaaltjes. Cottyn volgt de bazen. Als we voor moeder en de kinderen straks een boterham willen kopen, zullen we moeten werken aan de Leie!'

Aloïs keek met een schuine blik naar Cottyn, die hem met pretoogjes bleef aankijken.

'Je vader is een sukkelaar, jongen. Hij ploetert graag in 't water. En veel boterhammen zal hij niet kopen. De patroons gaan ons die drie en een halve frank nooit geven. Ook al werken we twaalf uur per dag! Wie loopt hier achter de bazen? Hijzelf, door niks te zeggen en voort te werken!'

'Zwijg, verdomme!'

Aloïs kende zijn vader en liep vlug achter hem aan, naar de Leie.

Van overal uit de Leiemeersen kwamen de vlaswerkers met kordate stap. De schafttijd duurde hier niet lang en de bazen met hun witte kiel hielden nauwlettend het werk in de gaten. Zover je kon kijken, van Menen tot Kortrijk, lagen bakken vlas vastgemaakt aan de oevers van de rivier. Langs de oevers, op de zacht glooiende weiden, stonden duizenden kapelletjes geroot vlas te drogen in de zon. Het was een indrukwekkend gezicht. Zwijgend volgde Aloïs zijn norske vader naar de hekkens bij de Leiebrug. Sinds hij met de mannen moest meehelpen om de zware, natte vlasbundels uit de bakken te halen en ze te laten uitlekken, was hij alle werkplezier kwijtgeraakt. De mannen spaarden hem ook niet. 'Jij bent jong en sterk, pak maar de zwaarste hopen,' lachten ze. Eerst had vader hem nog in bescherming genomen, maar dat duurde niet lang. 'Niet leuteren, hé,

Minne. Laat die jongen toch groot en sterk worden, zoals zijn vader!’

Tot de zomer had Aloïs nog mogen meehelpen met de vrouwen in de zwingelarij van Ameye. Maar soms was er niet zoveel werk en zond moeder hem naar buiten. Dan ging hij met de kinderen van Ameye en Dhondt zwemmen in een lege rootbak onder de brug. Of ze joegen de vlaswerkers de stuipen op het lijf door zich te verstoppen in de kapelletjes. Als het regende, ging Aloïs stiekem met Agnes Ameye mee om te snuffelen in de boeken en kranten van haar vader.

Maar vader had het in de gaten gekregen. Op een avond zat Aloïs verstrooid wat woorden te vormen met vlasstengels. Vader had het gezien, maar had niets gezegd. Toen Aloïs de volgende morgen echter naar de Leie trok om vader zijn keteltje pap te brengen, was het feest uit. ‘Trek dit maar aan,’ bromde vader, en hij wierp hem een paar nog glanzende laarzen en een afgedankte trekbroek toe.

Van de opzichter kreeg Aloïs meteen een plaats bij een van de hekkens. Met een ijzeren klauw moest hij de zware hekkenstenen uit de vuile, stinkende modder opvissen en die langs de trakelweg opstapelen. Enkele uren later al mocht hij met de andere vlaswerkers meehelpen met het labeur. Samen met Cottyn moest hij het water in, tot naast de volle vlashekkens. Vader greep met een lange vork de kletsnatte rootbundels uit de hekkens, duwde die in het water en dreef ze naar Aloïs en Cottyn toe. Die grepen ze vast en slingerden de soms wel dertig kilogram zware, natte vlashopen naar de bovendragers op de oever.

's Avonds ging Aloïs met vader en een groepje werkmannen moegewerkt naar huis. Zij hadden nog geluk, want ze woonden niet ver van de Leie. Vele anderen moesten nog kilometers te voet of bleven de hele week bij de vlasboer slapen.

Weer lokte Cottyn vader uit zijn tent.

'Die van de Kruishoek gaan straks meer geluk hebben. Die kunnen in hun eigen straat aan het werk!'

Vanhauwaert keek vreemd op.

'Wat zeg jij nu?'

'Wel, als de warmwaterroterij van mijnheer Constant klaar is, hoeven ze niet eens meer naar de Leie te komen!' ging Cottyn enthousiast verder. Ondertussen hield hij vader met die vreemde lach van hem nauwlettend in het oog.

En weer liet vader zich meeslepen.

'We moeten nog zien of die rootput er ooit komt!'

'Natuurlijk komt die er! Vansteenkiste weet wat hij doet! Pas maar op, binnenkort is hij klaar en kunnen de eerste vlaswerkers er aan de slag. Misschien word jij daar ook nog wel gevraagd, Minne!'

Hij schokte van het lachen. De anderen voelden de spanning tussen de twee niet aan en lachten met Cottyn mee.

'Nooit ga ik in die put werken, zeg ik! Puttenvlas stinkt, en dat weet jij heel goed, Cottyn!'

'Minne toch... De tijd van het Leieroten is voorbij. Gedaan met het labeurwerk in het smerige rivierwater! Overall zullen ze rootputten bouwen. En wij gaan erin werken. En je zult het zien, het zal een hele verbetering zijn!'

Plots bleef vader staan. Hij keerde zich om en greep Cottyn bij de keel.

'Cottyn, je bent een idioot! Je snapt er niks van! Als ze die roterijen overal gaan bouwen, dan is onze tijd hier wel voorbij. Nu komen ze van overal bij ons aan de Leie werken. Er is hier werk zat! Maar straks mogen wij te voet naar Beernem om er in Vansteenkistes roterij te gaan werken. *Als 't vlas gaat, alles gaat!* Maar daar denkt meneer Cottyn niet aan, hé. Die denkt dat ze al die stinkende rootputten vlak naast zijn huis zullen bouwen!'

Vader gaf Cottyn nog een forse duw tegen zijn schouder. Cottyn werd lijkkleek en pruttelde niet eens tegen. De anderen keken elkaar aan en mompelden tussen hun tanden.

'Aloïs, zeg tegen moeder dat ik vanavond laat thuiskom. En zorg dat je morgen op tijd uit je kaf bent. Er is nog veel werk!'

En zonder omkijken sloeg hij de veldweg naar herberg De Vlasblomme in.

1911

Aloïs en Noël zaten zwijgend bij moeder aan tafel. Eerst hadden ze haar nog proberen te troosten, maar nu wuifde zij alle zalvende woorden weg. Germaine en Cyriel lagen krijsend in hun bedjes, maar niemand schonk er aandacht aan.

Met een zware bonk beukte vader de krakende deur open.

‘Ghekieres vlas staat in brand!’

Hij stonk naar bier. De laatste drie weken kwam hij elke avond ladderzat thuis. Eerst had moeder angstig opgekeken toen hij haar de sterke verhalen van de wilde stakingen vertelde. De vlaswerkers werden opgejaagd en meer dan eens kwam het tot zware schermutselingen met de patroons. Sinds vorige zondag was het hek van de dam. In zijn preek had de pastoor gezegd dat het misschien geen zonde was als een vlasschuur in brand werd gestoken!

Tot grote ergernis van vader waren Aloïs en Noël die maandag thuisgebleven. Ze geloofden niet in de opstand tegen de oppermachtige vlassersbazen. ‘Laat ze maar staken, ze zullen uiteindelijk *patattenschillen* moeten eten!’ had Aloïs Ghekiere horen zeggen tegen Ameye.

‘De *gendarmen* van Kortrijk staan in de Hoogweg. Ze zijn op zoek naar Cottyn. Op de Leiebrug is Gust Debunne komen spreken. Je had hem bezig moeten horen! Morgen gaat niemand in Lauwe of Wevelgem aan het werk! Als ’t zo verder gaat, zullen de bazen nog zelf de rootbundels uit het water moeten halen. Benieuwd hoe ze dat gaan doen, met hun witte *schorte* aan!’

Vader liet zich neervallen op de gammele vierde stoel aan tafel. Hij genoot nog na van de spanning op het vlassersveld en van de volle pinten bier die hij achter-

over had geslagen. Toen pas merkte hij de bedrukte stemming aan tafel op.

Hij gaf moeder een por.

'Zeg, hoe zit jij hier nu? Mij hebben ze niks gedaan! En die twee zonen van ons zijn te bang om op straat te komen!'

Moeder verbeet haar tranen.

'Dat is het toch niet! 't Is Aloïs!'

'Wat is er met Aloïs? Is hij weer naar Ameye gegaan? Ik heb al gezegd dat hij daar moet wegblijven!'

'Maar nee, vader. En stop toch met roepen, je maakt Germaine en Cyriel bang! Maak je maar geen zorgen, lang ga ik hier niet meer naar de Ameyes. Ik ga met hen naar Amerika, en wel zo vlug mogelijk!'

Het werd meteen ijzig stil in de kamer. Zelfs Germaine en Cyriel hielden plots op met schreien. Vader zei niets meer. Algauw zakte hij als een hoopje ellende in elkaar.

'Verdomme, ik wist het, ik wist het! Dat komt ervan als je hele dagen in die *gazetten* leest en naar die rijkemanspraat luistert. Ik wist het...'

Toen barstte hij in tranen uit.

De volgende ochtend maakte vader Aloïs al heel vroeg wakker.

'Laat mij toch met rust, vader. Je weet dat ik niet meedoe aan die dwaze stakingen. Je bereikt er toch niks mee en uiteindelijk gaan de grootste roepers mogen thuisblijven. Denk je misschien dat Ghekiere niet ziet dat je tegen hem staat te roepen?'

Vader bleef opvallend rustig.

'Stil, Aloïs. Je maakt moeder en de kinderen wakker. Trek je hemd aan en kom aan tafel. Ik moet je iets zeggen... Over Amerika.'

Aloïs was meteen klaarwakker. Hij had niet gedacht dat vader er nog over zou beginnen. Gisteren had hij hem uitgekafferd voor al wat slecht was. Aloïs had er zich niets van aangetrokken. Zijn voornemen om met de Ameyes mee te reizen stond toch vast. Hij had er met niemand over gepraat voor hij er zelf zeker van was. En vader was wel de laatste geweest van wie hij steun of aanmoediging had verwacht.

‘Luister, jongen...’

Het beviel Aloïs niet. Nog nooit had vader hem zo rustig en gemanierd aangesproken. Zo hoorde hij vader Ameye zijn kinderen aanspreken. Maar vader, met zijn baardstoppels van dagen en die vieze bierlucht?

‘Je hebt gelijk. Als ze je de kans geven, moet je meegaan. Ik zal je niet tegenhouden. Hier loopt het toch verkeerd af. Cottyn heeft natuurlijk gelijk. Straks komen er overal warmwaterroterijen. Voor mij is dat niet meer erg, ze gaan mij altijd wel ergens nodig hebben. Maar voor jullie zal er hier over een paar jaar geen werk meer zijn...’

Aloïs begreep niet waar vader heen wilde.

‘En waarom ben je dan al meer dan een week aan het staken? Geloof je dan niet wat Debunne vertelt op de Leiebrug? Drie en een halve frank voor tien uur werk, daar staken jij en je makkers toch voor? Als je hem niet gelooft, moet je doen zoals ik: thuisblijven!’

‘Maar dat kan ik niet, verdomme! Iedereen staakt! Denk je dat ze me met rust laten? Noël en jou laten ze met rust, ja, maar mij komen ze halen! En daarbij, moeder is in haar laatste weken. Die kleine zal ook moeten eten. Een hele frank méér per dag is niet niks!’

Aloïs besloot te zwijgen, want vader begon zich zenuwachtig te maken. Straks zette hij het hele huis weer in rep en roer.

‘Ssst, de kinderen...’ zei hij alleen maar.

‘Laten we over die staking zwijgen, we maken toch altijd ruzie. Maar jij moet naar Amerika. Je hebt handen aan je lijf en je kunt lezen en schrijven. Er is daar schoon en veel werk. Ze zeggen dat de straten er met goud geplaveid zijn!’

Vaders blik klaarde helemaal op. Hij moet ook over de rijkdommen van de Nieuwe Wereld gehoord hebben, dacht Aloïs. Toch had hij er hem met moeder nooit over horen spreken.

‘Maar hoe zul je daar geraken, jongen? Het is verschrikkelijk ver! Dagen op een schip en je moet alles op voorhand betalen. Van mij kun je niks krijgen, of ik zou ons armtierige huis moeten verkopen.’

‘Maar nee, vader. De oom van Agnes Ameye woont al vijf jaar in Amerika. Ze zegt dat hij daar een boerderij heeft, zo groot als heel Wevelgem. Volgend jaar in de lente komt hij heel ’t gezin Ameye halen. Ze kunnen allemaal op de boerderij aan het werk!’

Vader luisterde met open mond.

‘Ameye naar Amerika? En wat gaat hij dan wel met zijn zwingelarij doen? En al het werkvolk? Er werken wel vijftig man bij hem!’

‘Alles verkocht aan Ghekiere. En het werkvolk mag blijven, als ze niet meestaken. Ik hoorde ze erover bezig. “Wie roept om meer, blijft thuis,” zei Ghekiere. Als hij volk te weinig heeft, zal hij al wie niet staakt betalen om bij hem te komen werken...’

‘Dus daarom...’

'Ja, dáárom bleef ik thuis! En daarom mag ik van Ameye mee. "Mijn broer kan braaf en sterk volk gebruiken," zei hij. Ameye wil de overtocht betalen en later kan ik hem met mijn eerste loon terugbetalen. Hij zorgt ook voor de papieren en de biljetten. Hij wilde alleen geen miserie met jou. "Jij moet ervoor zorgen dat vader Minne mij hier niet lastig komt vallen," zei hij tegen mij...'

Vader Minne keek zijn zoon verbouwereerd aan. Dat had hij dus allemaal achter zijn rug bekonkeld... En hij die dacht dat zijn zoon te bang om te staken en te lui om te werken was! Nee, Aloïs was van hun tweeën verreweg de slimste geweest. Had hij dat zelf maar aangedurfd, twintig jaar geleden.

'Ik ga vanmiddag bij Ameye langs om te zeggen dat het goed is. Dat hij met mij geen problemen zal krijgen. Maar hij moet godverdomme goed voor je zorgen!'

Aloïs stelde vader meteen gerust.

'Ameye is altijd goed voor mij geweest, vader. Vroeger ging ik altijd bij hem thuis met Agnes spelen en nu ben ik nog altijd welkom als ik met haar meega. Ze zou het hem nooit vergeven als hij mij achterliet. "Naar de boerderij van oom Jules in Amerika reis je met ons gezin mee," zei hij, "maar als we daar zijn, moet je voor jezelf zorgen." Dat wil ik echt proberen. Er is daar geld en werk genoeg... Maar ik ben bang voor wat jullie te wachten staat!'

Vader richtte zich op. Aloïs' plotse aarzeling beviel hem niet.

'Bang, bang, wat is dat nu voor flauwekul!'

'Wie zal er voor moeder zorgen, en voor de kleintjes? Jij komt de laatste weken meer zat dan nuchter thuis. Noël is bang van jou, aan hem zal moeder niet veel hebben. En Germaine en Cyriel...'